

Fluoksetin Kullanımına Bağlı Saç Dökülmesi: Bir Olgu Sunumu

Osman Mermi¹, Murad Atmaca²,
Faruk Kılıç³, M. Gürkan Gürok⁴,
Murat Kuloğlu⁵

¹Yard. Doç. Dr., ²Prof. Dr., ³Araşt. Gör. Dr.,
Fırat Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Ruh Sağlığı ve
Hastalıklar Anabilim Dalı, Elazığ - Türkiye
⁴Psikiyatrist, Ruh Sağlığı ve Hastalıklar Hastanesi,
Elazığ - Türkiye
⁵Prof. Dr., Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi, Ruh Sağlığı
ve Hastalıklar Anabilim Dalı, Antalya - Türkiye

ÖZET

Fluoksetin kullanımına bağlı saç dökülmesi: Bir olgu sunumu

Saç dökülmesi psikotrop ilaç kullanımı sonrası sıklıkla görülen ve sorumlu ilacın kesilmesiyle geri dönüşümlü olan bir yan etkidir. Seçici Serotonin Gerilim İnhibitörü (SSGİ) kullanımına bağlı olarak deride kızamık, ürtiker, döküntü gibi yan etkiler gözlenebilmektedir. Ayrıca bu dermatolojik yan etkilerin yanında alopesiye kadar gidebilen saç dökülmesi olguları da az sayıda bildirilmiştir. Yazımızda fluoksetin tedavisine başladıktan sonra ortaya çıkan ve sadece tedavinin sonlandırılmasıyla düzelen, yaygın saç dökülmesi olan bir olguyu sunmayı amaçladık.

Anahtar kelimeler: Fluoksetin, saç dökülmesi, yan etki

ABSTRACT

Fluoxetine induced hair loss: a case report

Hair loss is a frequent adverse effect that may occur by psychotropic drug use and that can remit by its cessation. Some side effects such as skin rash, urticaria, and skin eruptions induced by Selective Serotonin Re-uptake Inhibitors (SSRIs) may be observed. In addition to these dermatologic side effects, hair loss extending to alopecia has been reported. In this paper, we report a case of fluoxetine-induced pervasive hair loss recovering after its discontinuation.

Key words: Fluoxetine, hair loss, side effect

Yazışma adresi / Address reprint requests to:
Yard. Doç. Dr. Osman Mermi,
Fırat Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Psikiyatri
Anabilim Dalı, Elazığ - Türkiye

Telefon / Phone: +90-424-233-3555/2969

Elektronik posta adresi / E-mail address:
osmanmermi@hotmail.com

Geliş tarihi / Date of receipt:
22 Temmuz 2013 / July 22, 2013

Kabul tarihi / Date of acceptance:
17 Ağustos 2013 / August 17, 2013

GİRİŞ

Saç dökülmesi psikotrop ilaç kullanımı sonrası sıklıkla görülen bir yan etkidir. Lezyonlar lokal olabileceği gibi tüm saçlı deriyi kapsayacak şekilde yaygın da olabilir. Psikotrop ilaçların özellikle telojen dönemi etkileyerek saç dökülmesine sebep oldukları kabul edilir (1). Saç dökülmesi sıklıkla valproat, lityum ve karbamazepin kullanımında yan etki olarak görülmektedir (2,3). Literatürde antipsikotiklerin kullanımı sonucu ortaya çıkan saç dökülmesi olguları da mevcuttur (4-6).

Seçici Serotonin Gerilim İnhibitörleri (SSGİ) ilk olarak 1987 yılında fluoksetinin keşfiyle kullanılmaya başlanmış ve halen hekimler tarafından sıkça önerilen antidepressan sınıfı ilaçlardır. Ortak farmakolojik özellikleri, serotonin gerilimini selektif ve güçlü bir şekilde inhibe etmeleridir. Bu özellik antidepressan etkinlik için

önemlidir. SSGİ etkileri, noradrenalin gerilimi, alfa 1 adrenerjik ve histamin reseptörleri ile muskarinik kolinerjik reseptörler üzerindeki etkilerinden çok daha güçlüdür (7).

SSGİ kullanımında deride kızarıklık, ürtiker ve döküntü gibi yan etkiler gözlenebilmektedir. Ayrıca bu grup ilaçlara bağlı dermatolojik yan etkilerin yanında alopesiye kadar gidebilen saç dökülmesi olguları da sınırlı sayıda bildirilmiştir (8-14). Literatürde mirtazapin (15), venlafaksin (16) kullanımıyla ilişkilendirilen saç dökülmesi olguları da mevcuttur.

Saç dökülmesi dış görünüşü etkilediğinden hastalar için önemli bir sorun haline gelebilmektedir. Nadir görülen bu yan etki hekimlerin gözünden kaçabilir ve sonuçta hastanın tedaviye uyumunu bozabilir. Bu yazıda fluoksetin kullanımına bağlı gelişen bir saç dökülmesi olgusu sunulmuştur.

OLGU

Ş.D. 37 yaşında, bekâr, ilkokul mezunu, kadın hasta saç dökülmesi nedeniyle başvurduğu dermatoloji polikliniği tarafından istenen psikiyatri konsültasyonu ile değerlendirilmiştir. Hikayesinde 2 yıl önce depresif bozukluk tanısıyla essitalopram 10mg/gün başlanmış. Hasta 6 ay boyunca tedavi almış ve şikayetleri gerilediği için ilacını kesmiş. Hastanın 4 ay önce sıkıntı, mutsuzluk, huzursuzluk, uykusuzluk gibi şikayetlerinin başlaması üzerine aile hekimi tarafından fluoksetin 20mg/gün başlanmış. Tedavi başladıktan yaklaşık 2 ay sonra şikayetleri önemli ölçüde azalan hasta saçlarını yıkarken ve tararken dökülmeye başladığını fark etmiş.

Hastanın yapılan ruhsal durum muayenesinde, kendine bakımı iyi, bilinci açık, oryantasyon ve kooperasyonu tamdı. Duygudurumu ötimik, düşünce içeriği duygudurumu ile uyumluydu. Hastada distraktibilite ve insomnia bulguları tespit edildi. Fizik ve nörolojik muayene normal sınırlardaydı. Özgeçmişinde tıbbi hastalık öyküsü olmayan hastanın 2 yıl önce depresif bozukluk tanısıyla essitalopram kullanımı mevcuttu. Soygeçmişinde tıbbi ve ruhsal hastalık öyküsü tanımlanmadı. Olası organik nedenlerin dışlanması için hastaya yapılan kan biyokimyası, hemogram, tiroid fonksiyon testleri, östrojen, prolaktin, dihidrotestosteron, demir, bakır, çinko elementlerinin kan düzeyleri normal olarak değerlendirildi. Hastada eşlik eden başka bir Eksen I ruhsal patolojinin (trikotilomani vb.) bulunmaması ile saç dökülmesine neden olabilecek diğer psikiyatrik hastalıklar ayırıcı tanıda ekarte edildi. Ayrıca hastanın ek bir ilaç kullanmaması ise bizi ayırıcı tanıda saç dökülmesine neden olabilecek ilaçlara bağlı saç dökülmesinden uzaklaştırdı. Dermatoloji kliniğince de değerlendirilen hasta da saç dökülmesine neden olabilecek ek bir dermatolojik hastalık tespit edilmedi.

Saç dökülmesinin tedavisi öncesinde olmadığı da göz önüne alınarak ve ailesel hikaye ile organik nedenler gibi diğer olası nedenler de dışlandığından saç dökülmesinin fluoksetin kullanımına bağlı olabileceği düşünüldü ve ilacı kesildi; yerine hastanın daha önce kullanıp fayda gördüğünü belirttiği essitalopram 10mg/gün başlandı. Hastanın bir ay sonra saç dökülmesi şikayeti

geriledi ve yaklaşık üç ay içerisinde yeniden eski haline döndüğü gözlemlendi. Bu arada hastanın depresif semptomlarında herhangi bir artma gözlenmedi.

TARTIŞMA

SSGİ yaygın olarak kullanılan ilaçlardır; buna bağlı olarak yan etki görülme sıklığı da artmaktadır. Bu grup ilaçlara bağlı en sık gelişen dermatolojik yan etkiler; ekzantematöz döküntü, pruritus, deri pigmentasyonu, fotosensitivite, sabit ilaç erüpsiyonu ve alopesi şeklindedir (17).

Fluoksetin tolerabilitesi yüksek fenilpropilamin türevi SSGİ'dir. Ancak diğer antidepresanları kullanan hastalarda olduğu gibi, fluoksetin uygulanan hastalarda da olası her türlü yan etkiye karşı dikkatli olunması gerekmektedir. Çoğunluğu olgu sunumu olmak üzere SSGİ kullanımına bağlı saç kaybı bildirilmiştir. Bu olguların bazıları olgumuza benzer şekilde fluoksetin kullanımına bağlı saç dökülmesi şeklindedir. Jenike (8) 53 yaşında bir kadın hastaya 20 mg fluoksetin başladıktan beş ay sonra saç dökülmesi ortaya çıktığını ve ilacı kestikten iki ay sonra saç kaybının azalarak durduğunu bildirmiştir. Yine Bhatara ve arkadaşları (9) bir olguda fluoksetine bağlı saç dökülmesi geliştiğini, tedavisine sertralin ile devam edildiğinde ise saç dökülmesinin durduğunu gözlemlemiştir. Ghanizadeh (10) ise bir olguda sertraline bağlı saç dökülmesi geliştiğini, tedavisine fluoksetin ile devam edildiğinde ise saç dökülmesinin durduğunu bildirmiştir.

Diğer yandan farklı SSGİ kullanımı sonrası saç dökülmesi gözlenen olgular da bildirilmiştir. Uzun ve arkadaşları (11) bir olguda sertralin kullanımı sonrası saç dökülmesi geliştiğini ve ilacın kesilmesinden sonra 3 ay içinde saç dökülmesinin durduğunu bildirmişlerdir. Ünal ve arkadaşları (12) bir bayan hastada fluvoksamine bağlı saç dökülmesi geliştiğini ilacın kesilmesinden sonra saç dökülmesinin gerilediğini bildirmişlerdir. Zalsman ve arkadaşları (13) bir olguda paroksetin kullanımı sonrasında saç dökülmesi geliştiğini ve ilacın kesilmesinden sonra saç dökülmesinin gerilediğini gözlemlemiştir. Türkoğlu (14) ise bir olguda hem fluoksetin hem de sertralin kullanımı ile yaygın saç dökülmesi geliştiğini ve ardından tedavisine venlafaksin ile devam edildikten

sonra saç dökülmesinin durduğunu bildirmiştir. Saç dökülmesi pek çok psikotrop ilacın kullanımı sırasında görülen can sıkıcı bir yan etki olmakla birlikte, SSGİ'ler ve daha özeldir fluoksetinle klinik pratikte nispeten seyrek görülen bir yan etki olması açısından önemlidir.

Antidepresan ilaç kullanımına bağlı saç dökülmesinin fizyopatolojisi henüz tam olarak belirlenememiştir. Antidepresan ilaç tedavisi alanlarda ortaya çıkan saç dökülmesinin, olasılıkla kullanılan ilaca özgü olmaktan çok, bireysel duyarlılıkla ilişkili bir durum olabileceği belirtilmiştir (11). Bu ilaçların çinko ve selenyum şelatlarına etki ettikleri düşünülse de çinko ve selenyum takviyelerinin tedavide işe yaramaması ve hücresel mekanizmanın tam olarak aydınlatılamaması bu etkiyi açıklamaktaki en büyük engeller olarak görülmektedir (18). Çoğu ilacın büyüme fazındaki saç folliküllerini dinlenme fazındaki saçlara dönüştürerek alopesiye yol açtığı öne sürülmektedir. Bu durumun gerçekleşmesi sonrası tüm gövdedeki kıllar üç aydan sonra tekrar yerini almaktadır (1,2).

İnsan derisinin serotonin ürettiği, bunu melatonine dönüştürdüğü, melatoninin de saç büyüme siklusuna etki ettiği gösterilmiştir. Böylelikle derideki serotonin dengesinin saç çıkması ve dökülmesi arasındaki dengeyi etkilemekte olduğu düşünülmektedir (19). Ayrıca alopesi gelişiminin antidepresan kullanan hastalarda total vücut serotonin konsantrasyonundaki artışa sekonder olarak gelişebileceği de belirtilmektedir (20).

Saçların %25-50'si dökülmedikçe klinik olarak saç kaybını belirlemek oldukça zordur. Bu nedenle saç kaybı hasta tarafından belirtilen öznel bir yakınmadır ve

çoğunlukla saç yıkarken ya da tararken fark edilir (1). İlaç kullanımına bağlı saç dökülmesi kararını vermek zor olup, kesin tanıya yönelik özel bir yöntem yoktur. Bunu anlamının tek yolu kullanılan ilacın kesilmesi ve saçlardaki yenilenmenin gözlenmesidir (16).

Ayrırcı tanıda trikotilomani, hipotiroidizm, hipertirodizm, hipotalamik-pituiter-gonadal eksen hormon bozuklukları ile demir, bakır ve çinko eksikliği, menopoza, oral kontraseptif kullanımı ve saç dökülmesine neden olabilecek diğer ilaçların (antihipertansif, antikoagülan, antikonvülsif, nonsteroid antiinflamatuvar, antiülser ilaçlar gibi) sorgulanması gereklidir (21). Bizim hastamızda da gerekli biyokimyasal ve endokrinolojik tetkikler yapılarak ayrırcı tanıda hipotiroidi, böbrek yetersizliği, karaciğer yetmezliği, demir eksikliği anemisi, bakır ve çinko eksikliği, hepatit gibi hastalıklar dışlanmıştır. Ayrıca olgumuzda, saç dökülmesinin nedeni olabilecek bir dermatolojik hastalık saptanmamıştır. Dışlanan ayrırcı tanılar ve ilaç kesimi sonrası saçtaki yenilenmenin gözlenmesi ise, bizi olgumuzdaki saç dökülmesinin fluoksetin kullanımına bağlı olduğu sonucuna ulaştırmıştır.

Sonuç olarak; SSGİ'lara bağlı saç dökülmesi sık görülmeyen ve gözden kaçabilen bir yan etkidir. Hastanın fiziksel görünümünü bozabileceği ve tedaviye uyumu olumsuz yönde etkileyebileceği için kontrol muayenelerinde diğer yan etkilerle birlikte saç dökülmesinin de sorgulanması gerektiğini düşünmekteyiz. Bu konuda daha geniş hasta gruplarını içeren ve saç dökülmesinin olası mekanizmasını açıklamaya yönelik çalışmaların yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

KAYNAKLAR

- Gautam M. Alopecia due to psychotropic medications. *Ann Pharmacother* 1999; 33:631-637.
- Mercke Y, Sheng H, Khan T, Lippmann S. Hair loss in psychopharmacology. *Ann Clin Psychiatry* 2000; 12:35-42.
- Kuloğlu M, Atmaca M, Geçici Ö, Tezcan E. Lityum kullanımına bağlı yaygın saç dökülmesi: Bir olgu sunumu. *Klinik Psikofarmakoloji Bülteni* 2000; 10:43-46.
- McLean RM, Harrison-Woolrych M. Alopecia associated with quetiapine. *Int Clin Psychopharmacol* 2007; 22:117-119.
- Litt JZ. *Litt's Drug Eruption Reference Manual*. Eleventh Edition. London: Taylor&Francis; 2005: 555-607.
- Kuloğlu M, Korkmaz S, Kılıç N, Sağlam S, Gürok MG, Atmaca M. Olanzapine induced hair loss: a case report. *Klinik Psikofarmakoloji Bülteni* 2012; 22:362-365.
- Stahl SM. *Temel Psikofarmakoloji*. Taneli B, Taneli Y (Çeviri Ed.) 2. Baskı, İstanbul: Yelkovan Yayıncılık, 2000, 135-297.
- Jenike MA. Severe hair loss associated with fluoxetine use. *Am J Psychiatry* 1991; 148:392.

9. Bhatara VS, Gupta S, Freeman JW. Fluoxetine associated paraesthesias and alopecia in a woman who tolerated sertraline. *J Clin Psychiatry* 1996; 57:227.
10. Ghanizadeh A. Sertraline-associated hair loss. *J Drugs Dermatol* 2008; 7:693-694.
11. Uzun Ö, Cansever A, Özgen F. Sertralin kullanımına bağlı saç dökülmesi: Bir olgu sunumu. *Klinik Psikiyatri Bülteni* 2003; 13:27-29.
12. Ünal E, Mete L, Gülseren L, Eliküçük B. Fluvoksamin kullanımı sonucunda gelişen saç kaybı: Olgu sunumu. *Psikiyatride Derlemeler, Olgular ve Varsayımlar (RHCP)* 2008; 1-2:63-66.
13. Zalsman G, Sever J, Munitz H. Hair loss associated with paroxetine treatment: a case report. *Clin Neuropharmacol* 1999; 22:246-247.
14. Türkoğlu S. Fluoxetine and sertraline related hair loss in a teenager: a case report. *Klinik Psikiyatri Bülteni* 2013; 23:77-80.
15. Lin CH, Hsu CW, Lin CH, Lane HY. A case of mirtazapine-associated hair loss. *J Clin Psychiatry* 2010; 71:1400-1401.
16. Pereira CE, Goldman-Levine JD. Extended-release venlafaxine-induced alopecia. *Ann Pharmacother* 2007; 41:1084.
17. Warnock JK. Psychotropic medications and drug-related alopecia. *Psychosomatics* 1991; 32:149-152.
18. Leung M, Wrixon K, Remick RA. Olanzapine-induced hair loss. *Can J Psychiatry* 2002; 47:891-892.
19. Slominski A, Wortsman J, Tobin DJ. The cutaneous serotonergic/melatonergic system: securing a place under the sun. *Faseb J* 2005; 19:176-194.
20. Huang J, Gong Q, Li G, Lu S, Wang X. Serotonin in alopecia areata: an enzyme immunoassay study. *Int J Dermatol* 2004; 43:78-80.
21. Yücel A, Karakuş G, Günaştı S. Psikotrop ilaçların dermatolojik yan etkileri ve tedavi yaklaşımları. *Klinik Psikiyatri Bülteni* 2008; 18:235-244.